

Variëteiten op de Belgische rouwzegel van Z.M. Koning Albert I.

Rudy De Vos

Aan de hoeveelheid publicaties te zien, blijkt het pad van de Belgische rouwzegel van koning Albert I, OCB nummer 384, weinig tot niet bewandeld.

In dit geheel willen we het niet hebben over de genesis van deze postzegel doch wel over de plaatfouten met speciale aandacht voor de als variëteiten beschreven exemplaren in de officiële Belgische catalogus.

Deze postzegel uit 1934 toont de beeltenis van de op 17 februari dat jaar te Marche-les-Dames verongelukte Z.M. Koning Albert I. Het zegeltype is hetzelfde als dit van OCB nummer 341 uit 1932. Voor het drukken werd een plaat bestaande uit 2 panelen van ieder 100 zegels (10 x 10) gebruikt. De tint van de eerste druk bleek onvoldoende zwart, zodat er werd verder gewerkt met andere zwarte inkt. Beide drukken worden in de OCB aangeduid d.m.v. bruinzwart en zwart.

De omschrijving van enkele van de negen variëteiten in de OCB is foutief, onvolledig of verwarrend. Alle beschreven variëteiten worden hierna belicht. De bijhorende afbeeldingen kunnen het geheel verduidelijken.

- V2 (zwarte vlek op de borst) is het niet zo geslaagde resultaat van een poging om de witte vlek op de borst (V1) te retoucheren. Beide plaatfouten zijn uiteraard hetzelfde detail op zegel 100 van paneel 2.
- V3: op zegel 13 is er geen “bol boven de epaulette”. Op zegel 47 van paneel 2 bevindt zich een bol boven de rechter epaulet.
- De grijze knopen (V4) zijn zoals beschreven terug te vinden op zegel 63 van paneel 1.
- Voor V5 staat zwart punt links in medaille. Deze eivormige vlek bevindt zich zoals vermeld in de OCB op zegel 22 van paneel 1.
- Op zegel 34 van paneel 1 is de kaderlijn boven de B van Belgique gebroken. In de OCB wordt dit beschreven als gebroken kaderlijn bovenaan links (V6).
- Voor V7 vinden we op zegel 13 een knoop onder linker epaulet. In feite zou dit correcter kunnen worden omschreven als een witte vlek onder de linker epaulet op zegel 13 van paneel 1.
- De derde knoop als omschrijving van V8 in de OCB lijkt nog minder op een knoop als de vorige witte vlek. Deze witte vlek tussen de knopen vindt men op zegel 59 van paneel 2.
- Een onderbroken bovenste kaderlijn bevindt zich in tegenstelling tot hetgeen de OCB beweert niet op zegel 99 van paneel 2 (V9), wel op andere exemplaren. Er is helemaal niets mis met die bovenste kaderlijn. Op deze zegel is de kaderlijn aan de rechterkant van de zegel ter hoogte van het waardeschild onderbroken.

paneel 2 – zegel 100

paneel 2 – zegel 100

paneel 2 – zegel 47

paneel 1 – zegel 63

paneel 1 – zegel 22

paneel 1 – zegel 13

paneel 2 – zegel 59

Er wordt algemeen gesteld dat een variëteit of plaatfout kan worden omschreven als een element of detail in een zegel waardoor deze zegel afwijkt van de gebruikelijke uitvoering en die bovendien altijd terugkomt op dezelfde plaats op dezelfde drukplaat. V2 is een apart geval: een niet perfect uitgevoerde retouche op een tijdstip in het productieproces waarbij aansluitend nog voldoende exemplaren werden gedrukt.

Het is helemaal niet duidelijk welke criteria gelden opdat een plaatfout als een officiële variëteit wordt beschouwd, m.a.w. wanneer een dergelijke afwijking als variëteit wordt opgenomen in de OCB. Het is relevant dat de afwijking een aantal malen kan worden bevestigd, duidelijk zichtbaar is (grootte en contrast) en een-voudig kan worden omschreven. Wat voor de ene plaatfout geldt zou ook moeten geldig zijn voor de andere indien de plaatfout aan dezelfde criteria voldoet.

Waarom wordt de plaatfout paneel 1/ zegel 34 als variëteit (V6) beschouwd en de plaatfout paneel 2 / zegel 56 niet. Dit zijn vergelijkbare breuken in de boven-kaderlijn.

paneel 1 – zegel 34

paneel 2 – zegel 56

paneel 2 – zegel 99

paneel 2 – zegel 36

De onduidelijkheid die door beschrijving bij V9 wordt gecreëerd, zorgt ervoor dat onze aandacht wordt gevestigd op “de kaderlijnen”.

Indien V9 een onderbroken bovenste kaderlijn aanduidt, dan horen wij te weten waar dit is: links, rechts, in het midden, volledig, een hoekpunt ... Er zijn 11 zegels waarbij de bovenste / onderste kaderlijn steeds op een andere wijze is onderbroken. Uit de OCB kan onmogelijk worden opgemaakt welke zegel het betreft.

paneel 1 – zegel 53

paneel 1 – zegel 56

paneel 1 – zegel 57

paneel 1 – zegel 59

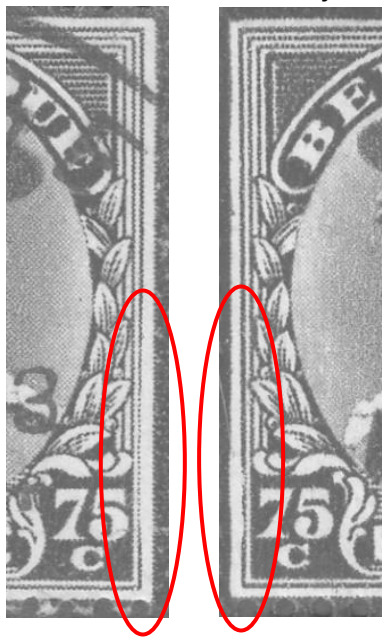

paneel 2 – zegel 45

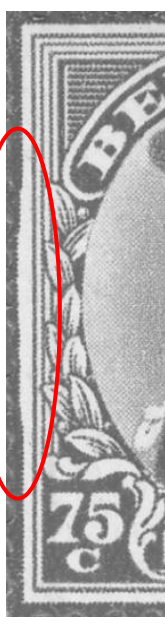

paneel 2 – zegel 46

Indien V9 zegel 99 van paneel 2 aanduidt, dan zitten we vast aan een onderbroken kaderlijn rechts onderaan. Waarom de plaatfout op zegel 36 van paneel 2, die hieraan gelijkwaardig is, niet werd opgenomen in de OCB lijst is onduidelijk. Dertien zegels vertonen een onderbroken of verdunde verticale kaderlijn.

paneel 1 – zegel – 50 – 84 – 91

paneel 1 – zegel 29 – 35 en paneel 2 – zegel 39

Op talrijke zegels van de twee panelen vinden we verdikkingen van de witte kader, allen verschillend: 35x aan de bovenkant, 9x aan de zijkant rechts, 17x aan de onderkant en 29x aan de zijkant links.

Een wit blad in de versiering, een dik punt boven de kepie en een wit vlekje erop, donkergrijze banden in het zegelbeeld, verschillend georiënteerde lijnen of banden ... het zijn allen plaatfouten van het niveau van de variëteiten in de OCB.

paneel 1 – zegel 2

paneel 1 – zegel 60

paneel 1 – zegel 70

paneel 1 – zegel 80

Als het van pas kan komen, uiteraard uit verkoopoverwegingen, worden de variëteiten, beschreven in “Les variétés illustrées sur les timbres de Belgique de 1849 à nos jours - Edition 1997”, aangeduid als een curiositeit, wat helemaal niet hetzelfde is als een variëteit / plaatfout.

We keken die 31 V's even na en konden voor verschillende onder hen de ontbrekende zegelpositie invullen. De omschrijving door Luppi geformuleerd voor V15 konden niet worden bevestigd en de omschrijvingen voor V22 en V23 lijken niet gebonden te zijn aan een zegelpositie.

Voor een aantal van de 200 zegels (2 panelen van 100) hebben we totnogtoe geen plaatfouten kunnen vinden: 1 op paneel 1 (zegel 90) en 3 op paneel 2 (zegels 31 – 48 – 76). Weliswaar zijn de plaatfouten niet allen van die grootte dat ze met het blote oog zichtbaar zijn. Dikwijls is er meer dan één item dat uniek is voor een bepaalde zegel.

- V14 pa 2 – z 27 Witte vlek aan de L van Belgique
- V17 pa 2 – z 99 Onderbroken kaderlijn rechts onderaan
- V18 pa 2 – z 56 Onderbroken kader boven rechts
- V25 pa 2 – z 33 Grijze vlek op de kepie rechts van het midden
- V28 pa 2 – z 1 Witte vlek in het medaillon naast de nek

paneel 2 – zegel 27

Aantal items / per zegel	1	2	3	4	5	6	7
--------------------------	---	---	---	---	---	---	---

Aantal zegels in paneel 1	23	27	22	13	9	3	
Aantal zegels in paneel 2	13	40	27	9	6	3	1
Totaal aantal zegels	36	67	49	22	15	6	1

Wat bepaalt de richtprijs?

De OCB toont richtprijzen voor postzegels en hun erkende variëteiten. Men gaat ervan uit dat zeldzaamheid een bepalende factor is, doch dergelijk criterium is hier niet terug te vinden in de prijsverhouding.

Op welke basis wordt de prijs van de verschillende variëteiten bepaald? Waarom vindt men hiervoor zowel 10,00 (V9) – 17,50 (andere) – 30,00 (V3) euro als richtprijs, wetende dat elke variëteit slechts 1x voorkomt op 200 zegels. Bovendien behoren V1 en V2 tot dezelfde zegel en vullen ze slechts een deel van de uitgifte.

Beide criteria, voorwaarden en richtprijs, houden een bepaalde onduidelijkheid in: ergens zit er iets fout met “variëteiten”. Deze vaststelling beperkt zich niet alleen tot deze zegel. Dit is ook niet het eerste bericht dat herinnert aan meerdere niet in de OBC opgenomen plaatfouten en onvolledigheden. Het is geen excuus dit te negeren door te stellen dat er in de catalogus te weinig plaats is om al die gemelde variëteiten e.d. op te nemen of dat het boekwerk te volumineus zou worden.

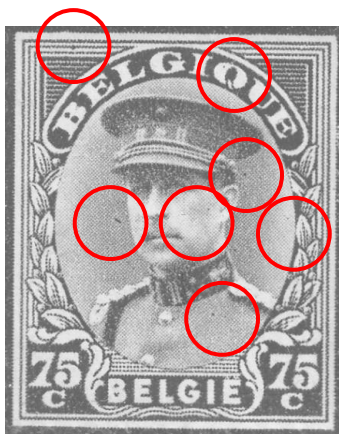
Wellicht kan aan dit euvel worden verholpen door variëteiten uit de OBC te lichten en filatelisten en/ of filatelistische studiekringen actief te betrekken bij het samenbrengen van plaatfouten in een apart door de handel uitgegeven boekdeel, al dan niet gekoppeld aan de uitgave van de OCB en dit volgens op voorhand vastgelegde criteria.

Een andere mogelijkheid om de gedetailleerde kennis vergaard door individuele filatelisten of in de schoot van filatelistische studiekringen op regelmatige en brede basis te verspreiden onder de verzamelaars/filatelisten bestaat in publicaties te koppelen aan de uitgifte van OCB en dit zonder een merkelijke meerkost voor de verzamelaar/filatelist. Dit behoort tot de promotie van de filatelie. Los hiervan dient er voor te worden gepleit om een duidelijk criterium te hanteren zodat laakbare verschillen in prijsnoteringen worden weggewerkt.

Hierna volgen enkele voorbeelden waarin ook plaatfouten zijn aangeduid die niet of moeilijk met het blote oog waar te nemen zijn.

paneel 1 – zegel 43

paneel 2 – zegel 51

paneel 2 – zegel 61

Paneel 1 - zegel 43	Verdikking van de witte kader rechtsboven Lijn van de medaillonrand onder de G van Belgique tot de neus
---------------------	--

	Puntje in de B van Belgique Puntje onder het linker oor
Paneel 2 - zegel 51	Puntje in de kader boven de BE van Belgique Puntje in de Q Puntje in het medaillon rechts naast de kepie Puntje naast het linker oor Puntjes in het medaillon naast de rand t.h.v. het oor Streepje in het medaillon naast de rechter wang Puntje onder de kraag links
Paneel 2 - zegel 61	Onderbroken kader bovenhoek rechts Donkere band vanaf de onderkant van de B van Belgique tot onder het rechter oog Streepje links van de rand van de kepie Lijn vanaf de kepie tot de rand van het medaillon rechts Puntjes in de kader onder de 5 van het waardecijfer links